

Kosten zij-instroom

- EINDRAPPORT -

Auteurs

Drs. C.T.A van Bergen
Dr. M.C. Paulussen-Hoogeboom
J. Groot, MSc

Amsterdam, november 2017
Publicatienr. 17108
OND-nr.: 1362348

© 2017 Regioplan, in opdracht van het ministerie van OCW.

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan. Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	1
1.1 Zij-instroom in het beroep	1
1.2 Subsidieregeling	1
1.3 Onderzoeksvragen	2
1.4 Onderzoeksaanpak	3
1.5 Leeswijzer	3
2 Primair onderwijs	5
2.1 Inleiding	5
2.2 Respondenten en aantallen zij-instromers	5
2.3 Kosten en middeleninzet	6
2.4 Kostenverschillen	7
2.5 Andere trajecten	8
2.6 Opmerkingen en suggesties van respondenten	9
3 Voortgezet onderwijs	11
3.1 Inleiding	11
3.2 Respondenten en aantallen zij-instromers	11
3.3 Kosten en middeleninzet	12
3.4 Kostenverschillen	14
3.5 Andere trajecten	15
3.6 Opmerkingen en suggesties van respondenten	16
4 Middelbaar beroepsonderwijs	18
4.1 Inleiding	18
4.2 Respondenten en aantallen zij-instromers	18
4.3 Kosten en middeleninzet	19
4.4 Kostenverschillen	20
4.5 Andere trajecten	22
4.6 Opmerkingen en suggesties van respondenten	22
5 Conclusies	25
5.1 Inleiding	25
5.2 Bevindingen per sector	25
5.3 Verschillen tussen sectoren	26
Bijlage 1: Responsbeschrijving	28
Primair onderwijs	28
Voortgezet onderwijs	28
Middelbaar beroepsonderwijs	29

Inleiding

1

1 Inleiding

1.1 Zij-instroom in het beroep

Het traject 'Zij-instroom in het beroep' maakt het mogelijk om leraar te worden in het primair onderwijs (po), voortgezet onderwijs (vo) of middelbaar beroepsonderwijs (mbo), zonder hiervoor een reguliere lerarenopleiding te volgen. Het traject wordt afgestemd op eerdere opleidings- en werkervaring en leidt in maximaal twee jaar tot een bevoegdheid. Op basis van een tripartiete overeenkomst na het geschiktheidsonderzoek komen zij-instromer, bevoegd gezag en lerarenopleiding overeen hoe de scholing en begeleiding eruit komen te zien. Het uitgangspunt hierbij is dat de zij-instromer vanaf het begin van het opleidingstraject voor de klas komt te staan.

Het traject voor zij-instroom in het po en vo is vastgelegd in het Besluit zij-instroom leraren primair en voortgezet onderwijs en bevat ten minste de volgende onderdelen:

- een aanvraag voor een geschiktheidsonderzoek;
- een geschiktheidsonderzoek (assessment en beoordeling eerdere diploma's);
- vaststelling geschiktheidsoordeel;
- scholing;
- begeleiding;
- bekwaamheidsonderzoek;
- afgifte getuigschrift.

Voor het mbo is zij-instroom vastgelegd in de Wet educatie en beroepsonderwijs (Web). Een zij-instromer wordt tijdelijk benoemd als docent en volgt een opleiding die leidt tot een pedagogisch didactisch getuigschrift (PDG). Hiervoor heeft de zij-instromer maximaal vier jaar. Na het behalen van het PDG kan de zij-instromer als docent benoemd worden.

1.2 Subsidieregeling

Sinds augustus 2000 (Interimwet Zij-instroom leraren primair en voortgezet onderwijs) is het in het po en het vo mogelijk om leraar te worden zonder de reguliere lerarenopleiding te volgen. Dit 'zij-instroomtraject' werd tot 1 augustus 2006 (de invoeringsdatum van de Wet Beroepen in het Onderwijs) ondersteund met subsidie.¹

In de periode 2006-2009 konden scholen de kosten voor zij-instroom onder meer dekken door gebruik te maken van de middelen die beschikbaar waren gekomen door de afsluiting van het Convenant professionalisering en begeleiding van onderwijspersoneel in het primair en voortgezet onderwijs. Met dat convenant werd de lumpsum van scholen structureel verhoogd en werden onder meer afspraken gemaakt over de inzet van zij-instromers.

In 2009 werd opnieuw een aparte subsidieregeling voor zij-instromers geïntroduceerd (Regeling lerarenbeurs voor scholing en zij-instroom, 2009), ditmaal ten behoeve van het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs.² Sinds 1 april 2013 is deze subsidieregeling echter ook beschikbaar voor het primair onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs. Tevens werd op die datum, als gevolg van indexering, de subsidie per zij-instroomtraject verhoogd van maximaal 19.000 naar maximaal 20.000 euro. Sinds april 2017 is de subsidie voor zij-instroom in het po, vo en mbo ondergebracht in een aparte regeling, de Regeling subsidie zij-instroom 2017 (zie box 1).

¹ Met de invoering van de Wet op de beroepen in het onderwijs zijn de zij-instroomregels in de Wpo, de Wec, de Wvo en de Whw opgenomen en is de Interimwet zij-instroom leraren primair en voortgezet onderwijs ingetrokken.

² In het mbo is het fenomeen van zij-instromende leraren al veel langer bekend dan in het po en vo. Zij-instromende leraren volgen een pedagogisch-didactisch traject na afsluiting waarvan zij bevoegd zijn tot lesgeven in het mbo (Wet educatie en beroepsonderwijs 1996). Voor zij-instromers in het mbo was in ondersteuning door subsidie aanvankelijk (tot 2009) niet voorzien.

Box 1 De Regeling subsidie zij-instroom 2017 in het kort

Die subsidie bedraagt in principe een eenmalig bedrag van maximaal € 20.000. Eventueel kunnen bevoegde gezagen een lager bedrag aanvragen.

Het subsidiebedrag kan worden ingezet voor de kosten van een zij-instromer voor:

- a. het laten uitvoeren van een geschiktheidsonderzoek;*
- b. het afgeven van een geschiktheidsverklaring aan een zij-instromer;*
- c. het laten volgen van scholing door een zij-instromer;*
- d. het geven van verlof aan een zij-instromer;*
- d. het begeleiden van een zij-instromer;*
- e. het laten uitvoeren van het bekwaamheidsonderzoek van een zij-instromer.*

De aanvraag kan overigens pas worden gedaan als de zij-instromer een geschiktheidsonderzoek heeft ondergaan en geschikt is verklaard.

Scholen en instellingen moeten de subsidie verantwoorden via het jaarverslag. De onbestede subsidie moet worden verantwoord in de jaarrekening van het laatste jaar van besteding. De geschiktheidsverklaring, de scholingsovereenkomst en het bewijs van het bekwaamheidsonderzoek moeten minimaal vier jaar bewaard blijven.

Als de zij-instromer uit dienst gaat tijdens of tussentijds stopt met het zij-instroomtraject moet dit direct aan DUO worden gemeld en moet het onbestede deel van de subsidie worden terugbetaald. Als de zij-instromer het zij-instroomtraject met goed gevolg afrondt, kan de niet-gebruikte subsidie worden besteed aan andere bekostigde activiteiten.

De regeling kent voor elke sector (po, vo en mbo) een subsidieplafond dat vanaf 2018 jaarlijks bekend wordt gemaakt in de Staatscourant.³

1.3 Onderzoeksvragen

Naar aanleiding van een vraag van de Tweede Kamer⁴ heeft OCW behoefte aan kwantitatief en kwalitatief inzicht in de kosten van 'zij-instroom in het beroep' en in de wijze waarop scholen in die kosten voorzien.

Daartoe zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Welke kosten zijn er verbonden aan trajecten voor zij-instroom in het beroep?⁵ Hoeveel bedragen deze kosten?
2. In welke mate zijn er verschillen in kosten voor zij-instroom per bevoegd gezag te herkennen?
3. Welke verschillen zijn er in het po tussen de kosten voor zij-instroom in het beroep en de kosten van andere trajecten (zoals verkorte deeltijdtrajecten)?
4. In welke mate zijn er verschillen in kosten voor zij-instroom per sector te herkennen (po, vo en mbo)?
5. Hoe financieren scholen de zij-instroomtrajecten? Hoe is de verhouding tussen de verschillende financieringsbronnen (subsidie, lumpsum, eventuele andere bronnen)

³ In de Regeling lerarenbeurs voor scholing en zij-instroom was ook sprake van subsidieplafonds voor zij-instroom.

⁴ Motie van het lid Bruins c.s. Voorgesteld 22 februari 2017.

⁵ Het gaat hierbij voor de zij-instroomtrajecten in het po en vo om kosten die specifiek verbonden zijn aan het traject zoals dat is beschreven in het Besluit zij-instroom leraren primair en voortgezet onderwijs. Voor zij-instroom in het mbo gaat het om de kosten die verbonden zijn aan het traject dat leidt tot een PDG.

1.4 Onderzoeksaanpak

Het onderzoek bestond uit twee fasen:

1. Een internetenquête waarin we een eerste inventarisatie hebben gemaakt van de verschillen in kosten tussen zij-instroomtrajecten en de redenen voor deze verschillen.
2. Verdiepende telefonische interviews waarin we samen met de respondenten nader zijn ingegaan op de achtergronden van de kosten(verschillen) voor zij-instroom.

Internetenquête

De internetenquête is uitgezet onder alle organisaties (scholen, besturen en instellingen) die in de periode 2013 tot en met 2015 subsidie toegekend hebben gekregen voor één of meer zij-instroomtrajecten (zie tabel 1.1). De enquête is door ruim een vijfde (vo) tot ruim een derde (po en mbo) van de aangeschreven vertegenwoordigers ingevuld. In bijlage 1 vindt u een korte beschrijving van de respons per sector naar regio en denominatie. De responsbeschrijving laat zien dat de verdeling van de respons redelijk overeenkomt met de verdeling van de toekenningen. Gezien de kleine aantallen in het onderzoek moeten de gegevens in dit rapport echter als indicatief worden beschouwd.

Tabel 1.1 Aantallen respondenten internetenquête

Sector	Toekenningen 2013-2015	Aantal unieke organisaties	Deelname enquête
Po	49	39	14 (36%)
Vo	416	204	44 (22%)
Mbo	736	57	20 (35%)

Telefonische interviews

Voor de verdiepende ronde werd gestreefd naar een totaal van 20 telefonische interviews met respondenten die de enquête hadden ingevuld:

- 6 met respondenten uit het po,
- 8 met respondenten uit het vo en
- 6 met respondenten uit het mbo.

In aanvulling op deze twintig interviews hebben we op verzoek van het ministerie van OCW ook nog een gesprek gevoerd met een vertegenwoordigers van een po-bestuur over hun ervaring met specifieke verkorte deeltijdtrajecten.

Uiteindelijk zijn er in totaal 21 interviews gehouden.⁶ De verdeling van deze gesprekken over de verschillende sectoren wordt weergegeven in tabel 1.2. Gezien de beperkte duur van de veldwerkperiode hebben we telkens meteen contact opgenomen met respondenten die in de enquête aangaven mee te willen doen aan de telefonische interviewronde.

Tabel 1.2 Aantallen respondenten verdiepende ronde

Sector	Deelname enquête	Bereid tot interview	Deelname interview
Po	14	6 (43%)	6+1
Vo	44	10 (23%)	8
Mbo	20	9 (45%)	6

1.5 Leeswijzer

In het vervolg van deze rapportage presenteren we in hoofdstuk 2 tot en met 4 achtereenvolgens de resultaten voor het po, vo en mbo. We sluiten (in hoofdstuk 5) af met de conclusies.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Primair onderwijs

2 Primair onderwijs

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten van de enquête onder vertegenwoordigers van scholen en besturen in het primair onderwijs. Waar mogelijk vullen we deze resultaten aan met informatie uit de verdiepende interviews.

2.2 Respondenten en aantallen zij-instromers

In het primair onderwijs (po) zijn er in totaal 39 vertegenwoordigers van scholen/besturen aangeschreven die in de periode 2013-2015 de subsidie 'Zij-instroom in het beroep' toegekend hebben gekregen. De po-enquête is in totaal door 14 respondenten (circa 36 procent van de aangeschrevenen) ingevuld. Het merendeel van de respondenten beschikte over informatie over zij-instromers op het niveau van het bevoegd gezag (zie tabel 2.1).

Tabel 2.1 Heeft u inzicht in de kosten van zij-instroom op het niveau van uw school/vestiging of op het niveau van het bevoegd gezag/bestuur?

	Aantal	Percentage
School/vestiging	3	21%
Bestuur/bevoegd gezag	3	21%
Beide niveaus*	8	58%
Totaal	14	

* Respondenten die zeiden inzicht te hebben op beide niveaus, hebben de enquête op bestuursniveau ingevuld.

Tabel 2.2 laat zien dat er bij deze 14 cases in de periode 2013-2015 in totaal 24 zij-instroomtrajecten zijn gestart. Daarvan is iets meer dan de helft inmiddels afgerond en iets minder dan de helft nog niet. Driekwart van de zij-instromers die een traject hadden afgerond, is nog in dienst bij de/het betreffende school/bestuur.

Tabel 2.2 Aantallen zij-instromers in het beroep in de organisatie sinds 1 januari 2013 (n=14)

	Gestart	Nog bezig	Traject afgerond	Gestopt*	Afgerond / nog in dienst
Totaal	24	11	12	1	9
		41%	55%	4%	75%

* Dit is een berekende kolom (gestart min bezig min afgerond).

In de zes telefonische interviews met respondenten die de enquête hadden ingevuld⁷, zijn we nader ingegaan op de ervaring met zij-instroomtrajecten. Alle respondenten zeiden dat hun school/bestuur vooral recente ervaring heeft met (enkele) zij-instroomtrajecten en dat zij-instroom ook in de periode voor 2013 naar hun weten slechts sporadisch voorkwam. Eén van de respondenten merkte hierbij op dat er waarschijnlijk wel meer interesse zal komen voor zij-instroom als er echte tekorten gaan ontstaan bij zijn bestuur. Een andere respondent zei dat er binnen het bestuur geen beleid bestond ten aanzien van zij-instromers, wat volgens hem feitelijk neerkwam op het ontmoedigen van het aannemen van zij-instromers.

Het initiatief voor het opstarten van een zij-instroomtraject komt in het po meestal vanuit de zij-instromer zelf. Het zijn vaak mensen die een band hebben met de school, bijvoorbeeld omdat zijzelf of hun kinderen er les hebben gehad, of omdat ze al op de school werkzaam zijn in een andere functie. Schooldirecteuren kunnen (binnen hun budget) zelf beslissen hoe zij de formatieruimte invullen. Er is bij het aanstellen van een zij-instromer, volgens de geïnterviewden, geen afstemming met het bestuur nodig. Een respondent van een groter bestuur (negen scholen) zei dat wanneer een zij-instromer zich meldt en de eerste kennismaking positief is verlopen, er altijd eerst een kennismakingsperiode wordt

⁷ We hebben gesproken met vier schooldirecteuren en twee stafmedewerkers P&O.

afgesproken voordat wordt overgegaan tot een zij-instroomtraject: “De directeur kijkt dan naar de pedagogische grondhouding en bedenkt of hij in diegene wil investeren.”⁸

2.3 Kosten en middeleninzet

De door de respondenten geschatte gemiddelde kosten voor de zij-instroomtrajecten komen uit op ongeveer € 28.500, maar variëren van minimaal € 15.000 tot maximaal € 50.000 (zie tabel 2.3).

Tabel 2.3 Geschatte gemiddelde kosten per zij-instroomtraject (n=12)

Geschatte kosten per zij-instroomtraject	
Gemiddelde	€ 28.500
Standaarddeviatie	€ 10.983
Minimum	€ 15.000
Maximum	€ 50.000

Slechts één respondent schatte de kosten van zij-instroom in het beroep lager in dan het subsidiebedrag van € 20.000. Tabel 2.4 laat verder zien dat driekwart van de respondenten de kosten hoger inschatte dan € 20.000 en dat zij gemiddeld circa € 12.000 meer uitgeven.

Tabel 2.4 Geschatte gemiddelde kosten, ingedeeld in categorieën (n=12)

Kosten	Aantal	Percentage	Gemiddelde kosten
< 20.000 euro	1	8%	€ 15.000
20.000 euro	2	17%	€ 20.000
> 20.000 euro	9	75%	€ 32.000

Tabel 2.5 geeft het aandeel van de verschillende activiteiten op de totale kosten van zij-instroom weer. Het grootste deel van de kosten gaat naar het laten volgen van scholing en (in mindere mate) naar het geven van begeleiding of verlof aan de zij-instromers. Het kleinste deel gaat naar het laten uitvoeren van het bekwaamheidsonderzoek. Het geschiktheidsonderzoek en de geschiktheidsverklaring beslaan samen ongeveer 13 procent van de kosten.

Tabel 2.5 Geschat percentage van de gemiddelde kosten per activiteit (n=10)

Kosten voor	Gemiddeld % van budget	Standaarddeviatie
Het laten uitvoeren van geschiktheidsonderzoek	10	8,1
Het afgeven van een geschiktheidsverklaring	3	2,5
Het laten volgen van scholing door een zij-instromer	43	18,9
Het geven van verlof aan een zij-instromer	9	14,7
Het begeleiden van een zij-instromer	20	16,6
Het laten uitvoeren van het bekwaamheidsonderzoek van een zij-instromer	3	5,1
Andere kosten*	13	19,4

* Hier werden genoemd: kosten voor boeken, reiskosten en kosten van *learning on the job*.

Circa vier op de vijf respondenten zeggen naast de subsidie ‘Zij-instroom in het beroep’ ook eigen middelen in te zetten voor de dekking van de kosten van de zij-instroomtrajecten. Die eigen middelen dekken op de totale groep ongeveer een derde van de gemiddelde kosten, waarbij we opmerken dat degenen die meer uitgeven vanzelfsprekend ook meer eigen middelen inzetten.

Uit de open antwoorden in de enquête blijkt dat eigen middelen vooral worden ingezet voor begeleiding van de zij-instromer, maar ook voor een (tijdelijke) dubbele bezetting in de klas omdat men de zij-

⁸ Deze kennismakingsperiode is voor eigen rekening van de kandidaat.

instromer nog niet de verantwoordelijkheid voor een klas wil geven. In een enkel geval zijn de eigen middelen ingezet voor de kosten van een extra (derde) jaar opleiding.

Uit de telefonische interviews kwam naar voren dat het aannemen van een zij-instromer altijd begint met een kwaliteitsoverweging, maar dat de kosten ook belangrijk zijn: *“Je moet het aandurven met de persoon en je moet het budgettair kunnen dragen.”* Het begrip ‘verantwoord risico’ werd hierbij vaak genoemd. De interviews lieten tevens zien dat de subsidieregeling een belangrijke rol speelt bij de beslissing om met een zij-instromer in zee te gaan.

- *“Als de kosten van de opleiding niet vergoed zouden worden, dan zou ik er niet aan beginnen. Het is een langetermijninvestering.”*
- *“De kosten voor het zij-instroomtraject worden, als het om de zij-instromer zelf gaat, wel door de subsidie gedragen, en er is ook wel een beetje geld voor begeleiding. Maar in de praktijk moet je rekenen op twee maanden per jaar boventallige bezetting en dat twee jaar lang. (...). Dat moet je kunnen dragen.”*
- *“Het kost je als school altijd geld, ook al krijg je subsidie. Dat zit hem vooral in de begeleiding.”*

Alle zes geïnterviewden zeiden dat zij-instroomtrajecten meer kosten dan het subsidiebedrag. Als verklaring voor deze relatief hoge kosten, gaven vier van hen aan dit te maken heeft met de kosten voor begeleiding en een dubbele bezetting. *“De hoge kosten komen vooral voort uit het feit dat mensen deels toch dubbel moeten draaien en gecoacht moeten worden.”*⁹

Zowel in de interviews als in de slotopmerkingen van de enquête werd enkele malen genoemd dat het goed zou zijn als leraren die bevoegd zijn voor een andere onderwijssector, maar graag naar het po willen overstappen, ook binnen de subsidieregeling zouden komen te vallen.¹⁰

2.4 Kostenverschillen

Slechts vier respondenten zeiden dat er in de periode vanaf 2013 meer dan één zij-instromer is gestart. We hebben hun gevraagd naar kostenverschillen voor verschillende soorten trajecten. Vanwege het kleine aantal respondenten geven we de resultaten op de vragen over de kostenverschillen hier niet in tabellen, maar puntsgewijs weer.

- Twee respondenten zeiden dat de zij-instromers opleidingstrajecten volgden bij verschillende opleidingsinstituten en dat er verschillen waren in de kosten per instituut.
- Eén respondent zei dat er verschillen zijn in kosten per zij-instromer door verschillen in professionele achtergrond. Deze respondent had te maken met trajecten van minder dan €10.000, tussen €10.000 en €15.000 en tussen €15.000 en €20.000.
- Twee respondenten zeiden dat zij-instromers (deels) gezamenlijk hetzelfde opleidingstraject volgen en dat dat niet goedkoper is dan een volledig individueel traject.

Uit de telefonische interviews kwam naar voren dat scholen/besturen bij de keuze van een opleidingsinstituut vaak geen kostenvergelijking maken. Belangrijkere overwegingen bij de keuze van het opleidingsinstituut zijn: de richting/denominatie van het opleidingsinstituut, de ervaren kwaliteit van de opleiding en de nabijheid van de opleiding. Daarnaast kiest men vaak voor een instituut waarmee de school of het bestuur al een stageovereenkomst of een samenwerkingsafpraak heeft. Enkele respondenten merkten hierbij op dat naar hun idee de opleidingskosten overall ongeveer hetzelfde zijn.

⁹ Desgevraagd gaven alle zes de geïnterviewde respondenten aan dat er, zeker in het begin, sprake is van dubbele bezetting. Zodra het kan, wordt de dubbele bezetting weer afgebouwd.

¹⁰ De subsidieregeling is gedurende de periode waarin dit onderzoek plaatsvond, aangepast. Sinds 14 september 2017 staat de regeling ook open voor zij-instromers die al een onderwijsbevoegdheid hebben.

2.5 Andere trajecten

Afsluitend hebben we de respondenten van de internetenquête gevraagd of zij ook ervaring hebben met andere trajecten om mensen binnen hun organisatie bevoegd te maken voor het lesgeven in het basisonderwijs. Iets meer dan vier tiende van de respondenten noemde hier verkorte deeltijdtrajecten (zie tabel 2.6).

Tabel 2.6 Welke andere trajecten volgden mensen in uw organisatie om bevoegd docent te worden? Meerdere antwoorden mogelijk (n=14)

	Aantal	Percentage
(Verkorte) deeltijdtrajecten	6	43%
Duale opleidingstrajecten	1	7%
Andere vormen van opleidingstrajecten	0	0%
Geen andere vormen	8	57%

De meeste van deze respondenten (vier van de zes) gaven aan kosten te maken voor de verkorte deeltijdtrajecten.

In een aanvullend po-interview (zie paragraaf 1.4) hebben we nog nader gesproken met een groot bestuur dat veel ervaring heeft met verkorte deeltijdtrajecten (zie box 2.1).

Box 2.1 Voorbeeld verkorte deeltijdtrajecten

Een groot bestuur in de Randstad met meer dan vijftig scholen, waarop in totaal circa 1.500 leraren werkzaam zijn, is in 2010 (in samenwerking met de naburige pabo) gestart met 'Hij-instroom'. Dat project was er oorspronkelijk op gericht om via een verkort deeltijdtraject meer mannelijke docenten in dienst te nemen, maar vanwege de toenemende lerarentekorten vanaf dit jaar ook toegankelijk is voor vrouwen.

Werkwijze

De werving vindt plaats via een oproep en open sollicitaties. Op basis van de binnengekomen brieven wordt een eerste selectie gemaakt (waarbij met name naar opleiding, arbeidsverleden en motivatie wordt gekeken). Ongeveer de helft wordt uitgenodigd voor een gesprek. Degenen die daarna overblijven, doen de rekentoets, hebben een meeloopdag op een school en krijgen een assessment. Met circa vijf afgeronde trajecten per jaar zijn er op dit moment langs deze weg circa 30 gediplomeerde leerkrachten bij het bestuur werkzaam. * De laatste tijd is er wel sprake van verhoogde uitstroom. Deze leerkrachten vertrekken voor een deel naar het voortgezet onderwijs waar ze beter betaald krijgen.

Kosten

De betreffende leraren komen tijdens hun opleiding niet meteen zelfstandig voor de klas. Ze komen vaak uit andere sectoren en hebben daardoor nog onvoldoende competenties voor de eindverantwoordelijkheid voor de groep. Er is, zeker in het eerste jaar, altijd sprake van een dubbele bezetting.

De kosten voor de trajecten bedragen per jaar per leerkracht:

- circa € 3.000 voor de opleiding (€ 2.000 collegegeld en € 1.000 leermiddelen en dergelijke); en
- circa € 40.000 aan salariskosten (vanwege de dubbele bezetting).

Dit komt neer op maximaal circa € 90.000 voor twee jaar. In het tweede jaar probeert het bestuur de kosten te beperken door, indien nodig en mogelijk, de betreffende leerkrachten in te zetten als vervanger.

Het is de inschatting van het bestuur dat ze voor 'zij-instroom in het beroep' ongeveer hetzelfde, of meer, kwijt zouden zijn, aangezien ze ook dan zouden kiezen voor de dubbele bezetting. Overigens weten ze via de pabo dat de verkorte deeltijdtrajecten (€ 2.000 collegegeld) goedkoper zijn dan de trajecten voor zij-instroom in het beroep (€ 6.000 collegegeld).

Financiering

De financiering voor de trajecten komt uit de eigen middelen van het bestuur. In de eerste jaren werd er daarnaast gebruikgemaakt van de subsidie voor Hij-instroom van het Arbeidsmarktplatform PO, maar die is enkele jaren geleden gestopt. Dit jaar heeft het bestuur voor het eerst ook zij-instroomsubsidie aangevraagd voor nieuwe zijinstromers die daarvoor in aanmerking zouden kunnen komen.

* Er beginnen elk jaar 6 à 7 bevoegde leerkrachten vanuit het Hij-instroomtraject.

2.6 Opmerkingen en suggesties van respondenten

Aan het einde van de telefonische interviews hebben we respondenten gevraagd of zij van mening zijn dat zij-instroom een bijdrage kan leveren aan het (toekomstige) lerarentekort in hun sector. Hieronder geven we, ter afsluiting van dit rapport, hun belangrijkste opmerkingen en suggesties weer.

“Jazeker kan zij-instroom bijdragen. Het zou echter fijn zijn als de eisen worden aangepast zodat mensen die iets lager geschoold zijn, maar wel een passende opleiding hebben, ook in aanmerking kunnen komen voor een geschiktheidsonderzoek.”

“Ja, dat kan wel, maar alleen voor de korte termijn, ben ik bang. Mensen die zij-instromer willen worden omdat bijvoorbeeld hun baan op de tocht staat, weten niet altijd waar ze aan beginnen. Je zou mensen eigenlijk sowieso eerst een week mee moeten laten lopen.”

“Ja, ik denk wel dat zij-instroom kan bijdragen, maar het is ook goed als er nog eens over na wordt gedacht. Voor mensen met iets anders dan de pabo is het een kans. Bijvoorbeeld voor jonge mensen met een wo-opleiding die alsnog het onderwijs in willen. Die vind ik ook het interessantst. Maar het voelt niet goed tegenover mensen die vier jaar de pabo hebben gedaan: het is wel een vak. (...).”

“Absoluut, het helpt ons echt. We hebben er drie goede docenten bij. Maar het is, als je hier meer op wilt inzetten in verband met het lerarentekort, wel jammer dat de subsidiepot een plafond heeft, wij liepen vorig jaar twee keer 20.000 euro mis. Dat is best veel.”

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Voortgezet onder- wijs

3

3 Voortgezet onderwijs

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten van de enquête onder vertegenwoordigers van scholen en besturen in het voortgezet onderwijs. Waar mogelijk vullen we deze resultaten aan met informatie uit de verdiepende interviews.

3.2 Respondenten en aantallen zij-instromers

Voor het voortgezet onderwijs zijn er in totaal 204 vertegenwoordigers van scholen of besturen aangeschreven die in de periode 2013-2015 de subsidie 'Zij-instroom in het beroep' toegekend hebben gekregen. De vo-enquête is door 44 respondenten (22% van de aangeschrevenen) ingevuld. Het merendeel van de respondenten beschikte over informatie over zij-instromers op het niveau van de school/vestiging (zie tabel 3.1).

Tabel 3.1 Heeft u inzicht in de kosten van zij-instroom op het niveau van uw school/vestiging of op het niveau van het bevoegd gezag/bestuur?

	Aantal	Percentage
School/vestiging	26	59%
Bestuur/bevoegd gezag	5	11%
Beide niveaus*	13	30%
Totaal	44	

* Respondenten die zeiden inzicht te hebben op beide niveaus, hebben de vragen op bestuursniveau ingevuld.

Tabel 3.2 laat zien dat er bij deze 44 cases sinds 2013 in totaal 138 zij-instroomtrajecten zijn gestart. Daarvan is ongeveer twee derde inmiddels afgerond en ongeveer een kwart loopt nog. Ruim driekwart van degenen die een traject hebben afgerond, is nog in dienst bij de/het betreffende school/bestuur.

Er lijken iets meer tweedegraads dan eerstegraads docenten te zijn gestopt met het traject. Aan de andere kant lijken er iets meer eerstegraads dan tweedegraads docenten na afronding van het traject uit dienst te zijn gegaan.

Tabel 3.2 Aantallen zij-instromers in het beroep in de organisatie sinds 1 januari 2013 (n=44)

	Gestart	Nog bezig	Traject afgerond	Gestopt*	Afgerond / nog in dienst
Totaal	138	35	86	17	68
		25%	62%	12%	79%
Eerstegraads	73	16	51	6	37
		22%	70%	8%	73%
Tweedegraads	65	19	35	11	31
		29%	54%	17%	89%

* Dit is een berekende kolom (gestart min bezig min afgerond).

De vertrekkers kunnen heel verschillende richtingen uitgaan, zoals een respondent met meerdere trajecten in de afgelopen jaren illustreert:

- "Één zij-instromer is inmiddels rector op een vo-school; één zij-instromer is ontslagen wegens disfunctioneren; één zij-instromer is naar het bedrijfsleven vertrokken; één zij-instromer is na drie jaar met een onderwijsbeurs naar Taiwan vertrokken (maar komt daarna weer terug), en één zij-instromer is nu werkzaam als midden-manager op een hogeschool."

De groep van acht vo-respondenten¹¹ die we telefonisch hebben geïnterviewd, vallen wat betreft de ervaringen met zij-instroom uiteen in twee delen: bij vijf van de acht komt zij-instroom van oudsher (zeer) weinig voor en bij drie van de acht kwam zij-instroom vaker voor en wordt er ook al langere tijd met zij-instromers gewerkt.¹²

Zij-instromers worden in het vo meestal aangesteld naar aanleiding van een vacature. Eén respondent met relatief veel zij-instromers zei dat er bij publicatie van een vacature altijd wordt aangegeven dat zij-instromers ook uitgenodigd worden om te reageren. Een andere geïnterviewde met relatief veel zij-instromers vertelde: *“Ik heb bijna nooit vacatures, maar goede zij-instromers mogen bij mij altijd langskomen”*.

3.3 Kosten en middeleninzet

De door de respondenten geschatte gemiddelde kosten voor zij-instroomtrajecten in het vo komen, zoals tabel 3.3 laat zien, uit op ongeveer € 21.500, maar variëren van minimaal € 10.000 tot maximaal € 40.000.

Tabel 3.3 Geschatte gemiddelde kosten per zij-instroomtraject (n=27*)

Geschatte kosten per zij-instroomtraject (afgerond)	
Gemiddelde	€ 21.500
Standaarddeviatie	€ 6.500
Minimum	€ 10.000
Maximum	€ 40.000

* Acht respondenten van scholen/besturen die nog geen afgeronde trajecten hadden, zijn hier buiten beschouwing gelaten. Acht andere respondenten hebben geen of onduidelijke bedragen ingevuld.

Tabel 3.4 laat zien dat een kwart van de respondenten de kosten van zij-instroom in het beroep lager inschatte dan € 20.000 (deze groep geeft gemiddeld circa € 5.500 minder uit). Circa vier op de tien respondenten schatten de kosten hoger in dan € 20.000 (deze groep geeft gemiddeld circa € 7.250 meer uit).

Tabel 3.4 Geschatte gemiddelde kosten, ingedeeld in categorieën (n=28)

Kosten	Aantal	Percentage	Gemiddelde kosten
< 20.000 euro	7	25%	€ 14.500
20.000 euro	10	36%	€ 20.000
> 20.000 euro	11	39%	€ 27.250

Wanneer we (in tabel 3.5) kijken naar het aandeel van de verschillende activiteiten in de totale kosten van zij-instroom, zien we dat het geschiktheidsonderzoek en de geschiktheidsverklaring gemiddeld ongeveer negen procent van de kosten beslaan. Een wat kleiner deel gaat naar het laten uitvoeren van het bekwaamheidsonderzoek. Het grootste deel van de kosten (45%) gaat naar het laten volgen van scholing en in mindere mate (35%) naar het geven van begeleiding of verlof aan de zij-instromers. De verschillen in de totale omvang van de kosten tussen scholen en besturen die relatief weinig uitgeven en scholen en besturen die relatief veel uitgeven, worden vooral bepaald door de uitgaven in deze categorieën en de categorie andere kosten.

¹¹ We hebben gesproken met vier hoofden P&O van een school, twee locatiedirecteuren, een hoofd P&O op centraal niveau (voor zeven vo-scholen), en een schoolopleider. Met één respondent hebben we helaas niet nader over zij-instroom in het beroep kunnen spreken, omdat de enige zij-instromer al weg was voor de respondent op de school kwam werken en daarover verder geen informatie beschikbaar was.

¹² Het aandeel zij-instromers (op het totale aantal leraren) op deze scholen bedraagt naar schatting van deze drie respondenten respectievelijk 5, 10 en 20 procent. Alle drie deze respondenten hadden al tien of meer jaar ervaring met zij-instroom.

Tabel 3.5 Geschatte gemiddelde kosten per activiteit (n=29)

Activiteit	Gemiddeld % van totaal bestede bedrag	Gemiddeld bedrag*
Het laten uitvoeren van een geschiktheidsonderzoek	6	€ 1.300
Het afgeven van een geschiktheidsverklaring aan een zij-instromer	3	€ 550
Het laten volgen van scholing door een zij-instromer	45	€ 9.600
Het geven van verlof aan een zij-instromer	20	€ 4.350
Het begeleiden van een zij-instromer	15	€ 3.150
Het laten uitvoeren van het bekwaamheidsonderzoek van een zij-instromer	5	€ 1.100
Andere kosten**	7	€ 1.450

* Berekend op basis van de totale gemiddelde kosten van € 21.500.

** Hier werden enerzijds voornamelijk kosten voor studieboeken, hulpmaterialen en reiskosten genoemd en anderzijds begeleidings- en vervangings-, en verlofkosten.

Bijna driekwart van de respondenten zet naast de subsidie ‘Zij-instroom in het beroep’ eigen middelen in voor de dekking van de kosten van de zij-instroomtrajecten.¹³ Dit zijn voor een deel ook scholen/ besturen die minder dan of exact het subsidiebedrag uitgeven. De eigen middelen dekken op de totale groep gemiddeld ongeveer een kwart van de kosten, waarbij we opmerken dat degenen die meer uitgeven vanzelfsprekend ook meer eigen middelen inzetten. Twee respondenten zeggen dat voor zij-instroom ook andere financiële bronnen worden ingezet en noemen daarbij gelden vanuit het samenwerkingsverband opleidingscholen en bijdragen van de student zelf.

Alle geïnterviewden zeiden dat men bij het vervullen van vacatures allereerst kijkt naar de geschiktheid van de kandidaat en pas in tweede instantie naar de kosten. Onderstaand enkele opmerkingen die respondenten in dit kader maakten:

- *“Een bevoegde kandidaat heeft in principe de voorkeur, maar als de zij-instromer de beste kandidaat is, nemen we de extra kosten, tijd en energie die we erin moeten steken graag voor lief. Zeker als het om een tekortvak gaat.”* (respondent met relatief veel zij-instromers)
- *“In eerste instantie spelen de kosten geen rol: we willen de beste voor de klas. Is dat een onbevoegde, dan is het een voordeel als iemand binnen de kaders van de subsidieregeling past. Bij gelijke geschiktheid en ook aanbod van bevoegde kandidaten wordt wel een kostenafweging gemaakt.”* (respondent met relatief veel zij-instromers)
- *“We nemen alleen mensen aan waarvan we de kans op een succesvol traject hoog inschatten. Het risico voor de school bij het aannemen van een zij-instromer zit niet in het geld. Het risico is vooral kwalitatief. Het is de primaire verantwoordelijkheid van de school om goed les te geven, niet om leraren op te leiden.”* (respondent met relatief weinig zij-instromers). Deze respondent zei tevens dat er eigenlijk een introductieperiode in het zij-instroomtraject zou moeten zitten, waarin de kandidaat kennis kan maken met het beroep en de school kan nagaan of een overstap naar het onderwijs ook echt iets voor de kandidaat is.
- *“In het algemeen betaalt de school voor maar heel weinig mensen de opleiding. Men heeft of een lerarenbeurs, of ze betalen hun deeltijdopleiding gewoon zelf.”* (respondent met relatief weinig zij-instromers)

De helft van de respondenten met wie we telefonisch nader hebben gesproken over de kosten van zij-instroom¹⁴, zei dat het traject ongeveer het subsidiebedrag, of iets meer kost. De andere helft kwam uit op hogere kosten. Meerdere respondenten zeiden hierbij dat het een grove inschatting van de kosten

¹³ Uit de open antwoorden blijkt dat de eigen middelen vooral worden ingezet voor begeleiding van de zij-instromer en voor studieverlof. Een enkeling noemt ook nog reiskosten, kosten voor een starterscursus, of kosten voor vervanging van een zij-instromer die stopt met het traject.

¹⁴ Het gaat hier om zes respondenten (bij een van de zeven overgebleven respondenten was de zij-instromer net begonnen).

betrof. Verder zeiden twee respondenten dat het moeilijk is om de ‘algemene’ kosten van zij-instroom in te schatten; het gaat immers om maatwerk:

- *“De kosten hebben alles te maken met de competenties en de vaardigheden van de zij-instromer en de zwaarte en de lengte van het traject dat hij of zij moet doorlopen. Sommige zij-instromers hebben meer en langer begeleiding nodig dan anderen. Als alleen scholing nodig is voor pedagogisch didactische competenties is dat vanzelfsprekend goedkoper dan wanneer ook vakinhoudelijke scholing nodig is.”*
- *“Het ligt er helemaal aan wat je iemand al kunt laten doen en wat voor salaris je hem of haar geeft vanwege zijn arbeidsverleden.”*

Een andere interviewrespondent merkte daarentegen op dat, ook al is er sprake van maatwerk, de kosten van de meeste opleidingen toch op hetzelfde neerkomen.

3.4 Kostenverschillen

In totaal 34 respondenten zeiden dat er in de periode vanaf 2013 meerdere zij-instromers zijn gestart met een traject. Hun hebben we enkele vragen gesteld over kostenverschillen.

Verschillen tussen opleidingsinstituten

Ruim driekwart van deze 34 respondenten (i.e. respondenten met meerdere zij-instroomtrajecten sinds 2013) zegt dat de zij-instromers opleidingstrajecten volgden bij verschillende opleidingsinstituten. In de meeste gevallen gaat het om twee instituten, maar soms ook bij drie of vier. Een derde van deze respondenten zegt dat er kostenverschillen zijn tussen de opleidingsinstituten.

De toelichtingen die de respondenten bij de vraag over kostenverschillen gaven, laten zien dat kostenverschillen voor sommigen moeilijk zijn vast te stellen aangezien er sprake is van (maatwerk)trajecten van verschillende zwaarte en lengte. Enkele andere respondenten zeggen echter wel verschillen in de kosten te zien en dat sommige opleidingen duurdere trajecten aanbieden dan andere.

Eén respondent wijst in dit verband op de kosten van het geschiktheidsonderzoek die volgens hem nagenoeg gelijk aan de verschillende universiteiten en daarnaast veel te hoog zijn. Ook in de telefonische interviews kwam dit een keer terug: *“De opleidingen rekenen ongeveer allemaal hetzelfde voor een assessment. Ze stemmen het denk ik ook wel met elkaar af. Assessments stellen niet altijd veel voor, maar zijn altijd wel best duur.”*

Ten slotte zeiden enkele enquêterespondenten dat bij de keuze voor de opleiding ook rekening wordt gehouden met de keuzes en de wensen van de zij-instromer. In de telefonische interviews, kwam verder naar voren dat dit ook ligt aan het vak dat de zij-instromer doet (niet alles wordt overal aangeboden).

Verschillen tussen zij-instromers

Bijna vier tiende (13 van de 34) van de respondenten met meerdere zij-instroomtrajecten zegt dat er verschillen bestaan in kosten per zij-instromer als gevolg van verschillen in professionele achtergrond. Deze respondenten laten een grote variëteit aan kosten voor trajecten zien, waarbij trajecten van minder dan € 10.000, tussen de € 10.000 en € 15.000 en tussen de €15.000 en € 20.000 het vaakst worden genoemd.

In de toelichtingen op hun antwoorden stelden respondenten dat de kosten voor een zij-instroomtraject worden bepaald door wat een zij-instromer aan vooropleiding en eerder verworven competenties meebrengt en op welke vlakken hij of zij zich nog verder moet bekwamen:

- *“Het geschiktheidsonderzoek leidt, afhankelijk van de bekwaamheden van de kandidaat, naar zeer verschillende leerovereenkomsten.”*

Bovendien wordt er gewezen op verschillen in vakinhoudelijke kennis:

- *“Voor een kandidaat die in het geschiktheidsonderzoek vakbekwaam blijkt, is het scholingstraject beduidend goedkoper dan wanneer ook vakinhoud in de leerovereenkomst worden opgenomen.”*

Ook de duur van de trajecten speelt een rol:

- “Aan de start van het zij-instroomtraject vindt er een gesprek plaats en naar aanleiding van eventuele deficiënties heb ik met betrokkenen afspraken gemaakt over de studieduur. Een zij-instromer die één jaar studeert, is natuurlijk goedkoper dan een zij-instromer die twee jaar studeert.”

Eerstegraads- vs. tweedegraadstrajecten

Slechts een klein deel van de respondenten ziet kostenverschillen tussen zij-instroomtrajecten voor het behalen van een eerstegraads en een tweedegraads bevoegdheid. Het merendeel ziet geen verschillen. In de toelichtingen wordt er nogmaals op gewezen dat kostenverschillen eerder worden veroorzaakt door maatwerktrajecten van verschillende zwaarte en lengte.

Gezamenlijke vs. individuele trajecten

Bij het merendeel van de scholen/besturen volgen zij-instromers een individueel opleidingstraject. Geen enkele school/bestuur zegt dat er gezamenlijke trajecten zijn. Slechts bij één op de vijf is er sprake van (deels) gezamenlijke opleidingstrajecten. Volgens de meeste van deze respondenten zijn gezamenlijke trajecten niet goedkoper dan individuele.

3.5 Andere trajecten

Scholen en besturen in het vo schakelen bij docenten die hun bevoegdheid nog moeten halen ook andere trajecten in dan die voor zij-instroom in het beroep. Tabel 3.6 laat zien dat driekwart van de respondenten gebruik maakt van (verkorte) deeltijdtrajecten. Daarnaast heeft de helft ervaring met duale opleidingstrajecten.

Tabel 3.6 Welke andere trajecten volgden mensen in uw organisatie om bevoegd docent te worden? Meerdere antwoorden mogelijk (n=38)

	Aantal	Percentage
(Verkorte) deeltijdtrajecten	28	74%
Duale opleidingstrajecten	17	50%
Andere vormen van opleidingstrajecten	14	37%
Geen andere vormen	6	16%

Gevraagd naar de kosten voor verkorte deeltijdtrajecten zegt ongeveer een kwart van de respondenten dat daar geen kosten voor de school/het bestuur aan verbonden zijn. De rest maakt wel kosten.

Bij de genoemde andere vormen van opleidingstrajecten komen verschillende trajecten naar voren:

- via schriftelijke studie;
- trajecten via de lerarenbeurs;
- studieregeling van de school;
- Vierslagleren in het vo;
- afronding initiële opleiding in eerste periode na indiensttreding;
- de reguliere voltijdsopleiding;
- assessment/ontheffingstraject.

Van de acht respondenten die wij telefonisch spraken, heeft de helft geen ervaring met andere trajecten die naar een bevoegdheid leiden. Van de andere helft gaf één respondent goede ervaringen te hebben opgedaan met Vierslagleren. De drie overige respondenten hadden ervaring met verkorte deeltijdtrajecten. De drie betreffende scholen bleken hier echter zeer divers mee om te gaan:

- in één geval betaalt de school opleidingskosten en worden deze mensen begeleid via ‘opleiden in de school’;
- in één geval betalen deze mensen hun studie zelf en heeft de school alleen kosten aan de begeleiding;
- in een geval betalen deze mensen alles zelf.

Enkele telefonische interviewrespondenten merkten op dat de Wwz (Wet werk en zekerheid) het ingewikkelder maakt om mensen van buiten het onderwijs aan te stellen:

- *“Je mag iemand maar twee jaar tijdelijk aanstellen, daarna moet hij of zij in vaste dienst. Dat moet allemaal maar lukken... Mensen onderschatten vaak de zwaarte van een opleidingstraject. Ik start ook niet met zo’n traject als ik niet zeker weet dat het binnen twee jaar gaat lukken. Het is ook een fuik waar mensen in komen. Stel je voor het lukt niet binnen twee jaar, dan heeft de kandidaat niets en wij hebben niets.”*
- *“Wat betreft de aanstelling hebben we soms een strijd met de Wwz. We nemen een zij-instroomer voor twee jaar tijdelijk in dienst en in die tijd moet hij zijn bevoegdheid halen, maar dat lukt niet altijd. Na die twee jaar moet je iemand vast in dienst nemen, maar je mag als school ook weer geen onbevoegde leraar aanstellen.”* Deze respondent gaf tevens aan dat school om deze reden ook niet met verkorte deeltijdtrajecten werkt (de kans dat deze langer duren is groter dan bij zij-instroomtrajecten).

3.6 Opmerkingen en suggesties van respondenten

Hieronder geven we de belangrijkste opmerkingen en suggesties weer die aan het einde van de telefonische gesprekken in het vo werden gegeven naar aanleiding van de vraag of zij-instroom een bijdrage kan leveren aan het (toekomstige) lerarentekort.

“Het blijft een feit dat zij-instroom ook kan mislukken. Ik zou ervoor willen pleiten er minder tijdsdruk op te zetten. Dat is namelijk een van de dingen die meespeelt bij het wel of niet succesvol verlopen van het traject voor mensen die overstappen vanuit het bedrijfsleven. Het is heel veel in heel weinig tijd.”

“De meeste tekorten in het vo bevinden zich in de eerstegraadssector. We zouden het daarom interessanter voor academici moeten maken om voor de klas te gaan staan en daar te blijven, zonder dat ze in de school ‘opgesloten’ komen te zitten. Een goed voorbeeld hiervan is het ontwikkelfonds van de onderwijscoöperatie. Een aantal van mijn leerkrachten doet dit en het bevalt heel goed.”

“Zij-instroom kan zeker het lerarentekort helpen verminderen.(.....) De overheid stimuleert allerlei manieren om de tekorten tegen te gaan: zij-instroom, lerarenbeurs et cetera. Maar er gebeurt te weinig aan de voorkant: de mensen warm maken door ze een realistisch beeld van het vak te geven.”

“Zij-instroom kan zeker een bijdrage leveren. Het is verrijkend voor de leraren als mensen met andere ervaringen en een andere carrière in het team komen. Mensen enthousiast maken voor het onderwijs en ze opleiden, daar moeten we heen bij het tegengaan van het lerarentekort en de subsidie is daar belangrijk voor.”

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Middelbaar beroepsonderwijs

4

4 Middelbaar beroepsonderwijs

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten van de enquête onder vertegenwoordigers van mbo-instellingen. Waar mogelijk vullen we deze resultaten aan met informatie uit de verdiepende interviews.

4.2 Respondenten en aantallen zij-instromers

In het middelbaar beroepsonderwijs zijn er in totaal 57 instellingen aangeschreven die in de periode 2013-2015 de subsidie 'Zij-instroom in het beroep' toegekend hebben gekregen. De mbo-enquête is door 20 vertegenwoordigers (35% van de aangeschrevenen) ingevuld. Het merendeel van de respondenten beschikte over informatie over zij-instromers op het niveau van het bevoegd gezag (zie tabel 4.1).

Tabel 4.1 Heeft u inzicht in de kosten van zij-instroom op het niveau van uw school/vestiging of op het niveau van het bevoegd gezag/bestuur?

	Aantal	Percentage
School/vestiging	5	25%
Bestuur/bevoegd gezag	5	25%
Beide niveaus*	10	50%
Totaal	20	

* Respondenten die zeiden inzicht te hebben op beide niveaus, hebben de vragen op bestuursniveau ingevuld.

Bij de 20 instellingen die meededen aan de enquête zijn sinds 2013 in totaal 966 zij-instroomtrajecten gestart (zie tabel 4.2). Daarvan is bijna 60 procent inmiddels afgerond en ongeveer een derde loopt nog. Ruim driekwart van de zij-instromers die een traject hebben afgerond, is nog in dienst bij de betreffende instelling.

Tabel 4.2 Aantallen zij-instromers in het beroep in de organisatie sinds 1 januari 2013 (n=18)

	Gestart	Nog bezig	Traject afgerond	Gestopt*	Afgerond / Nog in dienst
Totaal	966	325	558	83	437
		34%	58%	9%	78%

* Dit is een berekende kolom (gestart min bezig min afgerond).

De zes mbo-respondenten die wij telefonisch hebben geïnterviewd¹⁵, gaven allen aan dat hun instelling als sinds lange tijd met zij-instromers werkt. Het onderstaande citaat geeft het algemene beeld dat uit de gesprekken naar voren kwam goed weer:

“We werken al sinds jaar en dag met zij-instromers. Als mbo-instelling zijn we afhankelijk van mensen die vanuit hun beroep c.q. het bedrijfsleven docent willen worden. Sinds wij weten dat je voor PDG-trajecten zij-instroomsubsidie aan kunt vragen, doen we dat.”

De schattingen van het aandeel zij-instromers op het totale aantal leraren van de geïnterviewde instellingen lopen uiteen van 15 tot 50 procent. Eén van de geïnterviewden merkte hierbij op dat er sprake moet zijn (en blijven) van een goede balans tussen 'tweedegraders' en mensen met kennis van het beroep.

Verder kwam uit de telefonische interviews naar voren dat de aanstelling van een zij-instromer doorgaans plaatsvindt naar aanleiding van een vacature. Locatiedirecteuren gaan op zoek naar degene die het beste bij de vacature past. Als dat iemand met beroepservaring moet zijn, komt men vaak bij een zij-instromer uit. Bij de vervulling van vacatures telt ook mee dat voor een aantal beroepsopleidingen in het mbo (bijv. de kappersopleiding) geldt dat er geen lerarenopleiding bestaat.

¹⁵ In deze interviews hebben wij gesproken met vijf stafmedewerkers P&O en één directeur (van twee locaties).

4.3 Kosten en middeleninzet

De door de respondenten geschatte gemiddelde kosten van zij-instroomtrajecten komen uit op ongeveer € 20.000, maar variëren van minimaal € 7.000 tot maximaal € 30.000 (zie tabel 4.3).

Tabel 4.3 Geschatte gemiddelde kosten per zij-instroomtraject (n=20)

Geschatte kosten per zij-instroomtraject	
Gemiddelde	€ 20.150
Standaarddeviatie	€ 5.800
Minimum	€ 7.000
Maximum	€ 30.000

Verder laat tabel 4.4 zien dat bijna een derde van de respondenten de kosten lager inschatte dan € 20.000 en dat zij gemiddeld circa € 6.300 minder dan dat bedrag uitgeven. Circa de helft van de respondenten schat de kosten van zij-instroom in het beroep hoger in dan € 20.000 (zij geven gemiddeld circa € 4.700 meer uit).

Tabel 4.4 Geschatte gemiddelde kosten, ingedeeld in categorieën (n=18)

Kosten	Aantal	Percentage	Gemiddelde kosten
< 20.000 euro	6	30%	€ 13.700
20.000 euro	4	20%	€ 20.000
> 20.000 euro	10	50%	€ 24.700

Uit de enquête kwam verder naar voren dat het grootste deel van de kosten voor zij-instroom in het mbo naar het studieverlof en het laten volgen van scholing gaat (zie tabel 4.5). De verschillen in de totale omvang van de kosten tussen instellingen die relatief weinig uitgeven en instellingen die relatief veel uitgeven, worden vooral bepaald door de uitgaven in deze twee categorieën en de categorie begeleiding.

Tabel 4.5 Geschatte gemiddelde kosten per activiteit (n=17)

Activiteit	Gemiddeld % van totaal bestede bedrag	Gemiddeld bedrag*
Het laten volgen van scholing door een zij-instromer	31	€ 6.300
Het geven van verlof aan een zij-instromer	47	€ 9.500
Het begeleiden van een zij-instromer	14	€ 2.900
Het laten uitvoeren van het bekwaamheidsonderzoek van een zij-instromer	3	€ 650
Andere kosten**	4	€ 800

* Berekend op basis van de totale gemiddelde kosten van € 20.150.

** Hier werden kosten voor studieboeken en cursusmateriaal, reiskosten, administratiekosten en kosten voor assessment en de inzet van een expert genoemd.

Vrijwel alle respondenten (95%) zetten naast de subsidie 'Zij-instroom in het beroep' eigen middelen in voor de dekking van de kosten van de zij-instroomtrajecten¹⁶ Dat zijn dus ook de instellingen die minder dan of exact het subsidiebedrag uitgeven.

De eigen middelen dekken, over alle respondenten heen bezien, gemiddeld ongeveer een derde van de kosten. Opvallend hierbij is dat degenen met hogere gemiddelde kosten per traject niet meer eigen middelen inzetten dan scholen/besturen met lagere kosten. Uit de telefonische interviews kwam naar voren dat de inzet van eigen middelen waarschijnlijk voortkomt uit het feit dat er in het mbo ook regel-

¹⁶ Twee respondenten zeiden dat er ook andere financiële bronnen worden ingezet om de kosten voor zij-instroom te financieren en noemden daarbij een korting van het opleidingsinstituut en het kwaliteitsplan Focus op vakmanschap.

matig ongesubsidieerde trajecten voorkomen (bijvoorbeeld omdat kandidaten niet aan de subsidie-eisen voldoen, of omdat het subsidieplafond voor de sector al is bereikt).¹⁷

Uit de open antwoorden bij de enquête blijkt dat de eigen middelen in een aantal gevallen worden ingezet voor alle aan het traject verbonden kostenposten, waarbij enkele respondenten inderdaad toelichten dat niet alle trajecten worden gesubsidieerd of dat trajecten niet helemaal worden gesubsidieerd. Daarnaast noemen respondenten meermaals posten als vervanging, studieverlof, begeleiding en de kosten van opleiding die (ook) uit de eigen middelen worden betaald.

Uit de telefonische interviews kwam naar voren dat de kosten die het aannemen van een zij-instroomer met zich meebrengt bij de meeste instellingen geen grote rol spelen. Ter illustratie:

- *“We hebben beroepsopleidingen dus kennis van het beroep is belangrijk voor ons. Van een kostenoverweging is dus nooit sprake. Wel speelt soms mee dat het opleiden van een zij-instroomer tijd kost, en die is er niet altijd.”*
- *“Dat speelt niet mee. De subsidie die je voor een zij-instroomer krijgt, dekt de kosten overigens wel ongeveer.”*

Eén instelling zei duidelijk dat de kosten van zij-instroom wel een belangrijke rol spelen:

- *“De kosten maken 80 procent van de overweging uit. De subsidie is substantieel voor het kunnen opleiden en begeleiden van een zij-instroomer, want deze dekt de meeste kosten voor opleiding, vervanging en begeleiding door een mentor.”*

Eén instelling zei dat de subsidie wel een rol speelde, maar geen grote:

- *“We hebben de subsidiemogelijkheid dan wel in onze gedachten. Het is een goed middel om zij-instromers aan te nemen in een krappe markt: je kunt ze scholing aanbieden.”*

4.4 Kostenverschillen

Respondenten die zeiden dat er sinds 2013 meerdere zij-instroomtrajecten zijn gestart (dit gold voor alle twintig respondenten), zijn door ons nader bevraagd over de kostenverschillen voor verschillende soorten trajecten.

Verschillen tussen opleidingsinstellingen

Ruim twee derde van de respondenten zei dat zij-instroomers opleidingstrajecten volgen bij verschillende opleidingsinstellingen. In de meeste gevallen is dit bij twee instellingen, maar soms ook bij drie, vier, vijf of zes instellingen. De helft van deze respondenten zegt dat er kostenverschillen bestaan tussen de opleidingsinstellingen. De kostenverschillen lijken over het algemeen echter niet heel groot te zijn. Gevraagd naar een toelichting op deze verschillen, gebruiken respondenten meestal termen als *“iets duurder”* of *“enigszins verschillend”* of ze wijzen erop dat *“Sommige organisaties hanteren een lumpsum; andere organisaties berekenen extra kosten zoals faciliteiten en intervisie.”*

Een respondent licht in een slotopmerking toe dat in zijn geval de keuze van de opleiding niet zozeer wordt gebaseerd op de kosten maar op de kwaliteit: *“Meer nog dan de kosten is de kwaliteit van de opleidingen voor ons reden om te veranderen van opleidingsinstituut. Na jaren van samenwerking met hogeschool X en hogeschool Y gaan we de opleidingen vanaf nu inkopen bij hogeschool Z.”*

In de telefonische interviews gaven de meeste respondenten aan dat, door de exclusieve focus op onderwijskunde en didactiek, PDG-trajecten allemaal ongeveer hetzelfde kosten. Sinds enkele jaren duren PDG-trajecten echter wel een half jaar langer (anderhalf in plaats van een jaar), waardoor de kosten

¹⁷ Vier van de zes geïnterviewde instellingen hebben in 2017 geen subsidie gekregen voor een of meerdere trajecten, omdat het subsidieplafond in het mbo al was bereikt.

omhoog zijn gegaan (men betaalt immers meer aan de opleiding en de kandidaat moet langer vrij worden geroosterd).¹⁸

Verschillen tussen zij-instromers

De helft van de respondenten zegt dat er verschillen bestaan in kosten per zij-instromer door verschillen in professionele achtergrond. Deze respondenten laten een grote variëteit aan kosten voor trajecten zien, waarbij trajecten van tussen de € 15.000 en € 20.000 en tussen de € 20.000 tot € 25.000 het vaakst worden genoemd (enkele respondenten kennen ook goedkopere of duurdere trajecten).

Ter toelichting van de kostenverschillen wijzen respondenten vooral op het verband met wat de zij-instromer nodig heeft: moet er een volledig programma worden gedraaid of zijn er vrijstellingen? Enkele voorbeelden:

- *“Het is afhankelijk van de benodigde modules (bijv. laboratorium, sport en bewegen, elektrotechniek, etc.) en van de vrijstellingen per individu.”*
- *“De ene persoon doet er langer over dan de andere. De begeleiding is dan ook intensiever, er is langer verlof en er zijn ook extra studiekosten.”*
- *“Afhankelijk van de deficiënties doet de ene deelnemer er langer over dan de ander en dus lopen de kosten ook uiteen.”*

Gezamenlijke vs. individuele trajecten

In het mbo volgen zij-instromers bij de helft van de onderzochte instellingen een deels gezamenlijk en deels individueel opleidingstraject. Bij een derde van de instellingen is er sprake van volledig gezamenlijke trajecten. Slechts bij één op de drie instellingen is er sprake van volledig individuele opleidingstrajecten. Gezamenlijke trajecten in het mbo zijn niet altijd goedkoper dan individuele. Er zijn bijna evenveel respondenten die zeggen dat gezamenlijke trajecten goedkoper zijn als respondenten die zeggen dat dat niet zo is.

Onder de zes instellingen die wij telefonisch hebben geïnterviewd, bevonden zich er twee die het PDG-traject in ‘eigen huis’ (in company) aanbieden.

- *“Achter het in company aanbieden zit geen kostenoverweging. Doordat we afspraken hebben met de docenten van hogeschool X kunnen we de opleiding echter wel een beetje ons eigen sausje geven (ons eigen onderwijsbeleid komt ook aan bod in de lessen). Als we denken dat mensen vrijstellingen kunnen krijgen in het PDG-traject, vragen we hun zich te melden bij hogeschool Y, die hebben een beter vrijstellingenbeleid dan de hogeschool X.”*
- *“In company is aan de ene kant minder duur dan losse trajecten per deelnemer, maar als wij extern een locatie moeten regelen dan is het misschien zelfs wel duurder. Voordeel van in company is vooral dat je korte lijntjes hebt met de opleiding (als mensen bijvoorbeeld een paar keer niet komen, hoor je dat al snel en kun je meteen interveniëren) en dat je goede contacten hebt met de docenten.”* Deze respondent vertelde ook: *“Toen het PDG-traject werd verlengd, zijn we ook begonnen met themabijeenkomsten. Dit betekent extra kosten, maar we vinden het belangrijk dat onze docenten goed weten wat hun rol is bij opleiding en toetsing. Het is als het ware een eigen sausje van de instelling over de opleiding. Sinds de opleiding meer body heeft gekregen, is die ook duurder, maar het is wel goed dat de opleiding is verlengd en ook dat de begeleiding intensiever is geworden, want mensen krijgen toch een aanstelling als docent.”*

¹⁸ In het advies ‘Goed opgeleide leraren voor het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs’ pleitte de Onderwijsraad er in 2011 voor om de bestaande opleidingen die toekomstige docenten voor vmbo en mbo opleiden aan te passen, omdat deze onvoldoende rekening hielden met specifieke kenmerken van deze onderwijssectoren. In reactie hierop is in 2013 het ‘Landelijk raamwerk Pedagogisch Didactisch Getuigschrift’ ontwikkeld en is de PDG-opleiding naar aanleiding hiervan aangepast.

4.5 Andere trajecten

In antwoord op de vraag of de instellingen ook ervaring hebben met andere trajecten om mensen binnen de organisatie bevoegd te maken, noemen de respondenten vooral (verkorte) deeltijdtrajecten en, in iets mindere mate, duale opleidingstrajecten (zie tabel 4.6).

Tabel 4.6 Welke andere trajecten volgden mensen in uw organisatie om bevoegd docent te worden? Meerdere antwoorden mogelijk (n=18)

	Aantal	Percentage
(Verkorte) deeltijdtrajecten	15	75%
Duale opleidingstrajecten	9	45%
Andere vormen van opleidingstrajecten*	2	10%
Geen andere vormen	2	10%

* In beide gevallen werden hier deeltijd lerarenopleidingen genoemd.

Volgens de meeste respondenten (12 van de 15), die ervaring hebben met (verkorte) deeltijdtrajecten, zijn hier voor de organisatie kosten aan verbonden. Wat betreft duale opleidingstrajecten gaf iets meer dan de helft van de respondenten (5 van de 9) aan dat de organisatie kosten heeft aan deze trajecten.

Bij meeste van de geïnterviewde instellingen komen naast zij-instroom ook verkorte deeltijdtrajecten en soms ook duale opleidingstrajecten voor. Over de kosten van deze verschillende trajecten konden de respondenten echter vaak weinig zeggen. Een respondent die dat wel kon, vertelde het volgende: *“Aan verkorte deeltijdtrajecten hangt ook zeker een prijskaartje, alhoewel je soms wel mazzel kunt hebben. Duale opleidingstrajecten maken qua kosten niet veel uit met zij-instroom in het beroep. Je moet voor die docenten toch vier jaar lang collegegeld, boekengeld en reiskosten betalen.”*¹⁹

4.6 Opmerkingen en suggesties van respondenten

Ter afsluiting geven we de belangrijkste opmerkingen en suggesties die aan het einde van de telefonische gesprekken in het mbo werden gegeven naar aanleiding van de vraag of zij-instroom een bijdrage kan leveren aan het (toekomstige) lerarentekort.

“De aard van het mbo is dat je het met zij-instromers moet doen en de subsidie is een goede tegemoetkoming in het gekwalificeerd krijgen van mensen. Het ligt echter aan de sector, in combinatie met de economische situatie daarin, of mensen reageren op je vacature. (...) De branche is doorslaggevend bij het vinden van mensen. Daar helpt de subsidie niet bij, want die is voor als je ze eenmaal binnen hebt.”

“Zij-instroom kan zeker helpen het lerarentekort tegen te gaan. Met de subsidie kun je er ook echt iets moois van maken en mensen ook echt één dag per week vrij roosteren. Er zit echter wel een gekke discrepantie in de voorwaarden: pabo'ers brengen ook kennis mee die wij goed kunnen gebruiken, maar voor hen is er geen zij-instroomsubsidie ook al zijn ze niet bevoegd. Het zou fijn zijn als dat anders wordt.”

“De subsidie is voor werkgevers zeker een stimulans om mensen aan te nemen. De subsidie doet het ook goed bij mensen die een switch overwegen. Die zien dat overheid in hen en hun scholing wil investeren.”

“Ik denk dat zij-instroom wel kan bijdragen aan het tegengaan van het lerarentekort, maar we moeten wel op de lange termijn denken. Niet mensen die eigenlijk niet gemotiveerd of geschikt zijn aan hun haren het onderwijs inslepen, want die gaan toch na een paar jaar weer weg. Bovendien wil je ook weer

¹⁹ Deze respondent schatte de gemiddelde kosten van een traject voor zij-instroom in het beroep op circa € 30.000.

niet te veel docenten hebben rondlopen die onbevoegd lesgeven, en dat zijn zij-instromers nu eenmaal wel in het begin. Goede docenten moeten ook behouden worden.”

Conclusies

5

5 Conclusies

5.1 Inleiding

Aan de hand van de onderzoeksvragen geven we in dit hoofdstuk eerst de bevindingen per sector weer, gevolgd door de verschillen tussen de sectoren. We sluiten af met enkele opmerkingen en suggesties van respondenten naar aanleiding van de vraag of zij-instroom in het beroep kan bijdragen aan het tegengaan van lerarentekorten.

5.2 Bevindingen per sector

Primair onderwijs

In het primair onderwijs is in de periode 2013-2015 nauwelijks gebruikgemaakt van de zij-instroomregeling: slechts 39 organisaties (scholen/besturen) hebben in dit tijdsbestek subsidie toegekend gekregen voor één of meer zij-instroomtrajecten. Hierbij moet worden opgemerkt dat er in de onderzochte periode 2013-2015 in het primair onderwijs geen sprake was van lerarentekorten. Er was in deze periode wel sprake van een stijgend aantal vacatures²⁰, na een periode van afnemende werkgelegenheid²¹.

Bij de veertien organisaties die aan de internetenquête deelnamen, gaat het in totaal om 24 zij-instroomtrajecten (waarvan de helft inmiddels is afgerond). Zij-instromers in het po melden zich vaak zelf bij een school of het bestuur.

De gemiddelde kosten voor een zij-instroomtraject in het po werden door de respondenten geschat op € 28.500 (met een minimum van € 15.000 en een maximum van € 50.000). Dat is ruim boven het subsidiebedrag. De grootste kostenpost is het laten volgen van scholing door de zij-instromer (43%), op enige afstand gevolgd door het geven van begeleiding (20%). Het aannemen van een zij-instromer wordt gezien als een investering (het nemen van een 'verantwoord risico') en de mogelijkheid om zij-instroomsubsidie aan te vragen, speelt hierbij een belangrijke rol.

Zij-instromers in het po krijgen niet meteen de verantwoordelijkheid voor een klas waardoor er, zeker in het eerste jaar, (deels) sprake van dubbele bezetting. Organisaties die eigen middelen inzetten om zij-instroom te financieren (circa vier van de vijf), zetten deze middelen meestal in voor begeleiding en dubbele bezetting.

Voortgezet onderwijs

Het voortgezet onderwijs heeft in periode 2013-2015 iets vaker gebruikgemaakt van zij-instroom in het beroep dan het po: we konden 204 unieke organisaties (scholen/besturen) aanschrijven die in deze jaren subsidie toegekend hebben gekregen. Bij de 44 organisaties die aan de internetenquête deelnamen zijn in totaal 138 trajecten gestart, waarvan ruim zes tiende inmiddels is afgerond.²² Zij-instromers worden in het vo meestal aangesteld naar aanleiding van een vacature.

De gemiddelde kosten voor een zij-instroomtraject in het vo werden door de deelnemers op iets meer dan het subsidiebedrag geschat, namelijk € 21.500 (met een minimum van € 10.000 en een maximum van € 40.000). Een kwart van de respondenten schatte de kosten van zij-instroom in het beroep lager in dan het subsidiebedrag. Het grootste deel van de kosten (45%) gaat naar het laten volgen van scholing, het geven van verlof (20%) en het begeleiden (15%) van de zij-instromer. Het verschil tussen de totale kosten van scholen/besturen die relatief weinig uitgeven en scholen/besturen die relatief veel uitgeven, worden vooral bepaald door verschillen in deze drie categorieën en de categorie 'andere kosten'.

Bijna driekwart van de respondenten zet eigen middelen in om de kosten van zij-instroom te dekken. De eigen middelen worden vooral ingezet voor begeleiding en studieverlof. Het merendeel van de respondenten ziet geen verschillen tussen de kosten van eerstegraads en tweedegraads zij-instroomtrajecten.

²⁰ Lubberman, J., Bleeker, Y. & Leemans, A. (2016) *Arbeidsmarktbarometer po, vo, mbo 2015/2016*. Amsterdam: Regioplan.

²¹ Van den Berg, D. & Scheeren, J. (2015). *Arbeidsmarktanalyse primair onderwijs 2015. De arbeidsmarkt voor het primair onderwijs in beeld*. Den Haag: Caop Research & Europa.

²² Het gaat om 73 eerstegraads- en 65 tweedegraadstrajecten.

Kostenverschillen worden eerder veroorzaakt door de verschillende zwaarte en lengte van de scholings-trajecten.

Middelbaar beroepsonderwijs

In het mbo is zij-instroom een stuk gebruikelijker dan in het po en vo. Door het beroepsgerichte karakter van de opleidingen is het mbo voor het aanbieden van goed onderwijs immers mede afhankelijk van professionals die vanuit de beroepspraktijk de overstap naar het onderwijs willen maken. Daarnaast bestaat voor een deel van de beroepsgerichte vakken in het mbo geen reguliere lerarenopleiding. Het mbo is dan ook de sector die in de periode 2013-2015 het meest gebruik heeft gemaakt van de subsidie-regeling voor zij-instroom in het beroep: van de 68 instellingen hebben er 57 subsidie toegekend gekregen voor een of meer trajecten. Bij de 20 mbo-instellingen die meededen aan de enquête gaat het in totaal om 966 zij-instroomtrajecten, waarvan bijna zes tiende inmiddels is afgerond. Zij-instromers in het mbo worden nagenoeg altijd aangesteld naar aanleiding van een vacature.

De gemiddelde kosten van een zij-instroomtraject dat leidt tot een pedagogisch didactisch getuigschrift werden door de enquêterespondenten met € 20.150 nagenoeg even groot geschat als het subsidiebedrag.²³ Bijna een derde van de respondenten schatte de kosten lager in dan het subsidiebedrag. Uit de enquête kwam verder naar voren dat het grootste deel van de kosten (47%) uit het geven van studieverlof bestaat, gevolgd door het laten volgen van scholing (31%). Een groot aantal van de instellingen zei ook eigen middelen in te zetten om zij-instroom in het beroep te financieren. Dit is waarschijnlijk een gevolg van het feit dat er in het mbo ook regelmatig ongesubsidieerde zij-instroomtrajecten voorkomen, bijvoorbeeld omdat kandidaten niet volledig aan de subsidie-eisen voldoen of omdat het subsidieplafond al was bereikt.

5.3 Verschillen tussen sectoren

Het mbo werkt van oudsher met zij-instromers en maakt dan ook het meest gebruik van de regeling voor zij-instroom in het beroep. In deze sector is zij-instroom een belangrijke bron voor de personeelsvoorziening. Het wordt daarbij op ruime afstand gevolgd door het vo en het po waar zij-instromers minder 'gewoon' zijn en de voorkeur van scholen, zeker in een situatie waarin er geen sprake is van tekorten, in principe uitgaat naar kandidaten die een passende lerarenopleiding hebben afgerond. Met name in het po is zij-instroom nog een heel weinig gebruikte bron.

Ook wat betreft de kosten is er sprake van verschillen tussen de sectoren die binnen de regeling vallen. Zij-instroomtrajecten in het po zijn met een geschat gemiddelde van ruim € 28.000 kostbaarder dan zij-instroomtrajecten in het vo (€ 21.500) en het mbo (€ 20.150). In het po en vo is het laten volgen van scholing door de zij-instromer de grootste kostenpost. In het mbo is dat het geven van studieverlof.²⁴ De relatief hoge kosten die in het po voor zij-instroom worden gemaakt, zijn deels toe te schrijven aan het feit dat zij-instromers, volgens de respondenten, niet meteen de verantwoordelijkheid voor een groep kunnen dragen en er voor kortere of langere tijd gekozen wordt voor een dubbele bezetting (en dubbele personeelskosten).

²³ De minimumschatting was € 7.000 en de maximumschatting € 30.000.

²⁴ Als gevolg van de verlenging en verzwarend van de PDG-trajecten zijn de opleidingskosten in het mbo sinds enkele jaren wel toegenomen.

Bijlage 1

B

Bijlage 1: Responsbeschrijving

Primair onderwijs

Tabel B1.1 Populatie, toekenningen en respons in het po naar regio

Regio	Populatie*	Toekenningen**	Respons
Noord	14%	3%	0%
Oost	25%	18%	14%
West	38%	63%	79%
Zuid	22%	16%	7%
	6892	39	14

* Alle po-scholen.

** Alle po-scholen die in de periode 2013-2015 zij-instroomsubsidie toegekend hebben gekregen.

Tabel B1.2 Populatie, toekenningen en respons in het po naar denominatie

Denominatie	Populatie*	Toekenningen**	Respons
Openbaar	31%	18%	29%
Protestants-christelijk	29%	40%	36%
Katholiek	30%	8%	7%
Confessioneel overig	1%	0%	0%
Algemeen bijzonder	7%	29%	29%
Samenwerking	1%	5%	0%
Overig	0%	0	0%
	6892	39	14

* Alle po-scholen.

** Alle po-scholen die in de periode 2013-2015 zij-instroomsubsidie toegekend hebben gekregen.

Voortgezet onderwijs

Tabel B1.3 Populatie, toekenningen en respons in het vo naar regio

Regio	Populatie*	Toekenningen**	Respons
Noord	11%	6%	5%
Oost	21%	21%	10%
West	47%	58%	44%
Zuid	22%	15%	12%
	628	204	44

* Alle vo-scholen.

** Alle vo-scholen die in de periode 2013-2015 zij-instroomsubsidie toegekend hebben gekregen.

Tabel B1.4 Populatie, toekenningen en respons in het vo naar denominatie

Denominatie	Populatie*	Toekenningen**	Respons
Openbaar	30%	33%	35%
Protestants-christelijk	21%	19%	19%
Katholiek	23%	21%	21%
Confessioneel overig	1%	1%	0%
Algemeen bijzonder	14%	14%	19%
Samenwerking	11%	12%	7%
Overig	1%	0%	0%
	628	204	44

* Alle vo-scholen.

** Alle vo-scholen die in de periode 2013-2015 zij-instroomsubsidie toegekend hebben gekregen.

Middelbaar beroepsonderwijs

Tabel B1.5 Populatie, toekenningen en respons in het mbo naar regio

Regio	Populatie*	Toekenningen**	Respons
Noord	12%	11%	5%
Oost	22%	24%	20%
West	41%	43%	50%
Zuid	25%	22%	25%
	68	57	20

* Alle mbo-instellingen.

** Alle mbo-instellingen die in de periode 2013-2015 zij-instroomsubsidie toegekend hebben gekregen.

Tabel B1.6 Populatie, toekenningen en respons in het mbo naar denominatie

Denominatie	Populatie*	Toekenningen**	Respons
Openbaar	0%	0%	0%
Protestants-christelijk	7%	7%	10%
Katholiek	4%	2%	0%
Confessioneel overig	0%	0%	0%
Algemeen bijzonder	62%	59%	50%
Samenwerking	18%	20%	30%
Overig	9%	11%	10%
	68	57	20

* Alle mbo-instellingen.

** Alle mbo-instellingen die in de periode 2013-2015 zij-instroomsubsidie toegekend hebben gekregen.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Regioplan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl